

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ФІЗИКО-МЕХАНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. Г.В. КАРПЕНКА**

УХВАЛЕНО
рішення Вченої ради Фізико-
механічного інституту ім.
Г.В. Карпенка НАН України
(від 19 лютого 2026 р. протокол №1)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Директор Фізико-механічного
інституту ім. Г.В. Карпенка НАН
України
академік НАН України
Зіновій НАЗАРЧУК

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР
НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА
ТРЕТЬОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ РІВНІ ФІЗИКО-МЕХАНІЧНОГО
ІНСТИТУТУ ІМ. Г.В. КАРПЕНКА НАН УКРАЇНИ**

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. «Положення про реалізацію права на вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні» (далі – Положення) Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка (далі – Інститут) розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (стаття 62, пункт 15) та визначає процедуру проведення та оформлення запису здобувачів вищої освіти на вивчення блоку вибіркового навчальних дисциплін (далі – вивчення вибіркового навчальних дисциплін), передбачених відповідною освітньо-науковою програмою, навчальними планами підготовки відповідно до ліцензійних умов.

1.2. Це Положення розроблено з метою конкретизації процедури формування переліку, вибору та подальшого вивчення вибіркового навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні для отримання освітньо-наукового ступеня «доктор філософії».

1.3. Для планування та організації навчального процесу складається робочий навчальний план, який формується на підставі відповідної освітньо-наукової програми і навчального плану спеціальності.

1.4. До переліку навчальних дисциплін входять нормативні дисципліни, які є обов'язковими для вивчення усіма здобувачами вищої освіти, та вибіркові навчальні дисципліни, які здобувачі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні обирають самостійно.

1.5. Навчальні дисципліни за вибором здобувача вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні – це дисципліни, які вводяться випусковими кафедрами Інституту для ефективного використання його можливостей з метою забезпечення освітніх і кваліфікаційних потреб здобувачів вищої освіти, підвищення їх конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці, врахування регіональних потреб тощо.

1.6. Вибіркові навчальні дисципліни освітньо-наукової підготовки надають можливість поглибленого вивчення дисциплін за обраними спеціальностями, що визначає профіль майбутньої професійної діяльності, сприяє академічній мобільності здобувача та враховує його особисті інтереси.

1.7. Обрання навчальних дисциплін вільного вибору здобувачами вищої освіти здійснюється на третій та четвертий семестри навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми та навчального плану.

1.8. Здобувач здійснює вибір навчальних дисциплін відповідно до навчального плану освітньо-наукової програми, який визначає кількість та обсяг вибіркового освітніх компонентів для відповідного семестру. При цьому здобувач має право обирати навчальні дисципліни, що пропонуються в межах інших освітньо-наукових програм, які суміжні та подібні за профілем.

1.9. Зміст навчальної дисципліни вільного вибору визначається силабусом, який є її робочою програмою.

1.10. Перелік вибірових навчальних дисциплін наведено в Каталозі вибірових дисциплін (далі – Каталог) відповідної освітньо-наукової програми, розміщеному на сайті Інституту. Дисципліни, обрані для навчання, можуть змінюватися для наступних наборів аспірантів.

1.11. Формування Каталогу здійснюється з дотриманням принципів альтернативності, студентоцентризму та можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів.

1.12. Зміст навчальних дисциплін вільного вибору має відповідати вимогам актуальності, наукоємності, практичної спрямованості та враховувати рівень Інституту.

1.13. Вивчення вибірових дисциплін аспірантами Інституту проводиться згідно з «Положенням про організацію навчального процесу Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка НАН України» та за затвердженим розкладом навчальних занять.

2. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

2.1. Викладання вибірових навчальних дисциплін є свідченням спроможності кафедр оперативно забезпечувати потреби здобувачів вищої освіти для створення індивідуальної освітньої траєкторії навчання за відповідною спеціальністю.

2.2. Обсяг вибірових дисциплін, включених до Каталогів, встановлюється не менше ніж 3 кредити ЄКТС та передбачає уніфікований обсяг і форму підсумкового контролю в межах одного семестру, що забезпечує цілісність та порівнюваність освітніх компонентів освітньо-наукових програм.

2.3. Формування Каталогу здійснюється з урахуванням таких основних критеріїв:

- узгодженість із цілями освітньо-наукових програм та результатами навчання здобувачів, а також відповідність потребам внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів, з урахуванням тенденцій розвитку відповідної галузі та вимог ринку праці;
- кадрове забезпечення реалізації освітніх компонентів, що забезпечує досягнення визначених результатів навчання;
- навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів, включно із силабусами, навчальними та методичними матеріалами, що є достатніми для реалізації змісту освітньо-наукових програм;
- інформаційно-освітні ресурси, зокрема електронні освітні платформи, цифрові навчальні матеріали та інші засоби, які забезпечують

доступність і якість освітньо-наукового процесу;

- матеріально-технічне забезпечення, що гарантує можливість повноцінної реалізації освітньо-наукових компонентів, зокрема проведення практичних та інших видів навчальної діяльності відповідно до визначених результатів навчання.

2.4. Для забезпечення відповідності до сучасних вимог, перелік вибіркового навчальних дисциплін має переглядатися та оновлюватися.

2.5. Формування та/або оновлення Каталогу здійснюється щороку відповідно до такої процедури:

- розроблення та/або оновлення переліку вибіркового навчальних дисциплін Каталогу за відповідними спеціальностями здійснюють випускові кафедри Інституту, які виступають робочими групами з формування Каталогів;
- випускові кафедри аналізують методичне, інформаційне й матеріально-технічне забезпечення запропонованих ними вибіркового навчальних дисциплін;
- перелік навчальних дисциплін формується з урахуванням необхідності забезпечення достатньої кількості та різноманітності вибіркового компонентів для реалізації здобувачами вищої освіти реального вибору;
- каталоги, сформовані випусковими кафедрами подаються на розгляд Вченої ради Інституту для затвердження;
- каталоги, затверджені в установленому порядку, оприлюднюються на офіційному веб-сайті Інституту з метою ознайомлення здобувачів вищої освіти.

3. ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ВІЛЬНОГО ВИБОРУ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ТРЕТЬОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ РІВНІ

3.1. Право вільного вибору вибіркового дисциплін надається усім здобувачам вищої освіти на першому курсі навчання. Кількість вибіркового навчальних дисциплін, кількість годин на їх вивчення, форми контролю визначаються робочим навчальним планом відповідної спеціальності, за яким навчається здобувач вищої освіти.

3.2. Завідувачі випускових кафедр впродовж листопада поточного навчального року проводять збори здобувачів вищої освіти, які поступили на перший курс навчання, та доводять до відома здобувачів перелік вибіркового навчальних дисциплін та нормативні вимоги щодо їх вивчення.

3.3. Вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти здійснюється шляхом подання письмової заяви на ім'я завідувача випускової кафедри до 10 грудня поточного навчального року.

3.4. На підставі поданих здобувачами заяв, складають списки здобувачів вищої освіти для вивчення відповідної вибіркової навчальної дисципліни. У разі, якщо здобувачем вищої освіти не надано жодної заяви (окрім випадку з поважних причин: хвороба, академічна мобільність тощо) для вивчення окремої вибіркової навчальної дисципліни, то завідувач випускової кафедри доводить до відома здобувачів вищої освіти перелік вибірових навчальних дисциплін, що будуть вивчатись.

3.5. Заяви зберігаються на відповідних випускових кафедрах протягом усього терміну навчання здобувача вищої освіти.

3.6. Здобувач вищої освіти, який з поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) не визначився з вибіровими навчальними дисциплінами, має право визначитися протягом першого робочого тижня після того, як він з'явився на навчання.

3.7. Здобувач вищої освіти, який не визначився з переліком вибірових навчальних дисциплін та не подав заповнену заяву у встановлені терміни, буде включений до групи для вивчення тих навчальних дисциплін, які визначить завідувач випускової кафедри у встановленому порядку.

3.8. Після формування груп з вивчення вибірових навчальних дисциплін, інформація про вибірові навчальні дисципліни вноситься до індивідуального плану здобувача. З цього моменту вибірова навчальна дисципліна стає для здобувача вищої освіти обов'язковою.

3.9. Індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти розробляється на навчальний рік на підставі навчального плану і включає всі нормативні навчальні дисципліни та вибірові навчальні дисципліни, обрані здобувачем вищої освіти, з обов'язковим дотриманням нормативно встановлених термінів підготовки здобувача, з урахуванням структурно-логічної послідовності вивчення навчальних дисциплін, що визначають зміст освіти за відповідною спеціальністю, та системи оцінювання (підсумковий контроль знань, атестація випускника).

4. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1. Результати реалізації права здобувачів вищої освіти на вибір освітніх компонентів, зафіксовані в заявах здобувачів, та розпорядчі документи щодо формування навчальних груп зберігаються протягом усього періоду навчання здобувача.

4.2. У разі поновлення, переведення здобувача вищої освіти або його допуску до освітньо-наукового процесу після завершення академічної відпустки вибір освітніх компонентів здійснюється відповідно до чинного навчального плану освітньо-наукової програми з переліку освітніх компонентів, за якими на поточний навчальний рік сформовано навчальні групи, з урахуванням затвердженого розкладу занять і забезпечення досягнення результатів навчання.

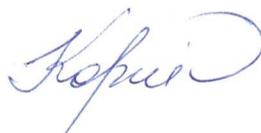
4.3. За письмовою заявою здобувача вищої освіти може здійснюватись перезарахування результатів навчання з вибіркових навчальних дисциплін, опанованих раніше, за умови їх відповідності освітньо-науковій програмі, результатам навчання та процедурі визнання результатів відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті.

4.4. Усі зміни та доповнення до цього Положення вносяться випусковими кафедрами Інституту, розглядаються Вченою радою в установленому порядку та затверджуються директором Інституту.

ПОГОДЖЕНО:

Учений секретар Інституту

к.т.н., ст.н.с.

Валентина КОРНІЙ

Заступник директора з НР,

д.т.н., проф., чл.-кор. НАН України

Мирослав ХОМА

Завідувач випускової кафедри

G1 Хімічні технології та інженерія

д.т.н., ст.н.с.

Сергій КОРНІЙ

Завідувач випускової кафедри

G8 Матеріалознавство

д.т.н., проф.

Ірина ПОГРЕЛЮК

Завідувач випускової кафедри

F1 Прикладна математика

д.т.н., проф.

Оксана ГЕМБАРА